

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ

Кафедра податків і фіскальної політики

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

**« Професійна етика митника: суть, характеристика та напрямки
імплементації в Україні»**

Виконала:

Студентка групи ФМО-41

Толошняк В. В.

Керівник:

Викл. Титор В. Й.

ТЕРНОПІЛЬ-2017

План

ВСТУП

1. Поняття та види професійної етики.
2. Роль, значення та практичне застосування професійної етики у роботі працівників митних органів.
3. Принципи етики поведінки посадових осіб митної служби: шляхи удосконалення та світовий досвід.

ВИСНОВОК

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Зміст

ВСТУП.....	5
1. Поняття та види професійної етики.	7
2. Роль, значення та практичне застосування професійної етики у роботі працівників митних органів.....	15
3. Принципи етики поведінки посадових осіб митної служби: шляхи удосконалення та світовий досвід.....	18
Висновки.....	28
Список використаних джерел.....	30

Вступ

Актуальність дослідження. Сьогодні Україна – важлива торговельно-економічна зона Європи, і, безперечно, даний фактор слід вважати головним, коли мова йде про необхідність підготовки фахівців для митних органів, діяльність яких спрямована на захист економічних інтересів держави, боротьбу зі злочинністю, забезпечення реалізації вимог митного законодавства України.

Викладання етики — не читання моралі й не має на меті спонукати когось до добра та порядності. Хоча в коло його завдань безперечно входить формування певних засад моральної культури, котрі могли б допомогти тому, хто справді прагне добра, краще усвідомлювати проблеми, які в цьому зв'язку виникають.

Вона полягає у забезпеченні пріоритетності розвитку особистості; вихованні високих моральних якостей; підготовці фахівця, здатного професійно втілювати митну політику, тобто впроваджувати науково обґрунтовану систему цілей, пріоритетів, засобів підвищення ефективності митної діяльності; у формуванні людини, здатної усвідомити місце, роль, завдання цієї політики в контексті не тільки вітчизняних, але й загально-цивілізаційних трансформацій.

Зрозуміло, що підготовка митників неможлива без відповідної світоглядної підготовки та оволодіння знаннями як фундаментального, так і прикладного характеру; засвоєння загальнолюдських моральних принципів та норм; належного рівня моральної культури, професійно-етичних якостей; самостійного орієнтування в розмаїтті нестандартних ситуацій; здатності самостійно вирішувати ті чи інші питання. Службовець-митник повинен персонально відповідати за наслідки своїх рішень (особливо в складних екстремальних ситуаціях), вміти наполегливо долати тимчасові труднощі в службовій діяльності.

Спостереження за діяльністю службовців митних органів та аналіз громадської думки, свідчить про те, що вищі навчальні заклади не забезпечують повною мірою розвиток професійно-етичних якостей як інтеграції зовнішніх вимог та індивідуальних можливостей у фахівця-митника.

У суспільстві, не дивлячись на те, що в основі конкретних обов'язків представників тієї чи іншої професії лежать одні й ті самі вимоги загальної моралі, існують все ж і специфічні моральні вимоги. Наприклад, для лікаря основною моральною вимогою є чуйне, уважне, турботливе ставлення до хворого, охорона здоров'я і життя людини; для вчителя - любов до дітей і усвідомлення відповідальності перед суспільством за виховання підростаючого покоління.

Професійний обов'язок вченого полягає в сумлінних пошуках істини, об'єктивності наукової аргументації, у служінні прогресу людства; представників правосуддя - у максимальній справедливості («юстиція» буквально означає «справедливість»), непідкупності, неухильній вірності духу закону, об'єктивності в аналізі матеріалів слідства, дотримання почуття міри й такту при проведенні допиту свідків, нерозголошенні таємниці слідства тощо.

Звичайно, можуть виникнути заперечення, що, мовляв, всі вказані вище вимоги не є суто специфічними, що всі люди повинні чуйно та уважно ставитися один до одного, бути чесними, правдивими, справедливими тощо. Безумовно, це так, але якість чуйності, гуманності, відповідальності у представників різних професій не тотожна, вона має свою специфіку і нюанси.

Мета курсової роботи – визначення та теоретичне обґрунтування сукупності професійно-етичних якостей, розробка методики їх формування у посадових осіб митників.

Об'єкт дослідження – процес професійної етики митників.

Предмет дослідження – сукупність професійно-етичних якостей та методика їх формування у процесі професійної етики службовців-митників.

При написанні даної роботи я використовувала такі наукові **методи** як аналіз та порівняння.

1. Поняття та види професійної етики

За сучасних умов, коли формуються ринкові відносини, розбудовується громадянське суспільство і правова держава, зростання вільного саморегулюючого початку в праці, підсилення моральних чинників у системі її стимулів, гуманізація різних сфер праці веде до постійного розширення кола професій, що претендують на формування власних моральних кодексів. Крім традиційно відомих медичної, педагогічної та юридичної, поряд з дипломатичною та військовою етикою, рішуче заявляють про себе адміністративна і депутатська етика, міліцейська і спортивна, етика вченого й журналіста, інженера і працівника сфери обслуговування. Дедалі більш очевидним стає те, що прогресивний розвиток сучасного суспільства, усіх боків суспільного життя залежить від рівня загальноосвітньої та професійної підготовки, загальної культури, моральних якостей працівників - активних і мислячих учасників історичної творчості. Безумовно, кожна трудова діяльність (незалежно від професії) базується на моральній системі суспільства. В її лоні можуть обґрунтовуватися особливі моральні норми, що відбивають специфіку професійної діяльності [7, с.105].

Професійна діяльність, об'єктом якої виступають живі люди, утворює складну систему взаємо-перехідних, взаємозумовлених моральних стосунків. До цієї системи належать перш за все:

- а) ставлення спеціалістів до об'єкта праці (слідчий - обвинувачений, лікар - хворий, вчитель - учень);
- б) стосунки спеціаліста з колегами;
- в) ставлення спеціаліста до суспільства.

Ці стосунки вивчаються професійною етикою. Конкретизація ж загальних моральних принципів і норм таких стосунків відповідно до особливостей того чи іншого виду професійної діяльності являє собою "професійну" мораль. Вона виникає у зв'язку з суспільним розподілом праці, що поклав початок відокремленню соціально-професійних груп. З їх утворенням виникла потреба в регулюванні стосунків між професіоналами та професіоналів з клієнтами.

Спочатку це було невелике коло професій, котрі у процесі подальшої спеціалізації праці все більше диференціювалися, у результаті чого виникали все нові й нові професії. Залежно від конкретних історичних умов переважала та чи інша сфера професійної діяльності. Ставлення до неї суспільства визначає її цінність. Моральна оцінка професії суспільством зумовлюється двома чинниками: по-перше, тим, що дана професія дає об'єктивно для суспільного розвитку, по-друге, тим, що вона дає людині суб'єктивно, а саме в плані морального впливу на неї. Будь-яка професія, оскільки вона існує, виконує певну соціальну функцію. Представники цієї професії мають своє суспільне призначення, свої цілі. Та чи інша професія визначає вибір специфічного середовища спілкування, яке накладає відбиток на людей незалежно від того, хочуть вони цього чи ні. Всередині кожної професійної групи складаються певні специфічні зв'язки і стосунки людей.

Професійна етика - це сукупність моральних норм, що визначають відношення людини до своїх професійних обов'язків.

Професійна етика вивчає:

- взаємини трудових колективів і кожного спеціаліста окремо;
- моральні якості особистості спеціаліста, що забезпечують найкраще виконання професійних обов'язків;
- взаємовідносини всередині професійних колективів, і ті специфічні моральні норми, які властиві для даної професії;
- особливості професійного виховання.

Кожному роду людської діяльності (наукової, педагогічної, художньої і т.д.) відповідають визначені види професійної етики.

Види професійної етики - це ті специфічні особливості професійної діяльності, що спрямовані безпосередньо на людину в тих чи інших умовах її життя та діяльності в суспільстві.

Види професійної етики:

1. Професії, які безпосередньо пов'язані з людиною, її здоров'ям, вихованням, забезпеченням необхідних умов життєдіяльності.

Лікарська етика вимагає робити все заради здоров'я хворого, всупереч труднощам і навіть власній безпеці, зберігати лікарську таємницю, ні за яких умов не сприяти смерті пацієнта.

Педагогічна етика зобов'язує поважати особистість учня й проявляти до нього належну вимогливість, підтримувати власну репутацію й репутацію своїх колег, піклуватися про моральну довіру суспільства до вчителя.

2. Професії, представники яких мають справу із значними матеріальними цінностями, від яких залежить добробут і можливість розвитку людини, великих суспільних груп і суспільства в цілому.

3. Професії, для представників яких професійна діяльність за своєю сутністю є і моральною діяльністю (суддя, державний службовець) [8, с. 144].

Міра довіри суспільства до працівника визначається не тільки його фаховою освітою, наявністю відповідних вмій і навичок, а й рівнем моральної відповідальності за наслідки праці.

4. Професії, специфіка яких потребує значної узгодженості дій її учасників.

Потреба в солідарній поведінці, яка об'єктивно вимагає міжособистісної взаємодії в процесі службових обов'язків зумовлює необхідність високого рівня морального розвитку працівників, а також додаткових етичних норм, які б регулювали взаємовідносини в трудовому колективі.

Службові особи митних органів перебувають під захистом закону під час виконання ними службових повноважень. При виконанні покладених на них обов'язків вони взаємодіють з представниками інших органів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, адміністрації, підприємств та організацій.

Тривалість робочого дня службових осіб митних органів визначається законодавством України. У разі службової необхідності або на вимогу декларантів вони можуть залучатися до праці у надурочний час, у вихідні і святкові дні, але оплата здійснюється у подвійному розмірі.

Службові особи митних органів зобов'язані:

- неухильно дотримуватись вимог чинного законодавства, що регламентує митну справу;
- активно захищати економічні інтереси України, історичні та культурні цінності народу;
- сумлінно, на високому професійному рівні виконувати службові обов'язки, накази керівництва, підвищувати знання, професійний рівень;
- постійно удосконалювати митну справу, митний контроль, вести боротьбу з контрабандою та порушенням митних правил;
- не допускати порушень службової та трудової дисципліни, а також учинків, несумісних зі статусом працівника митників та державного службовця;
- зберігати державну, службову та комерційну таємницю;
- при виконанні службових обов'язків ставитися з належною повагою до громадян України, інших держав, осіб без громадянства.

За порушення трудової і службової дисципліни, недбале та несумлінне ставлення до виконання службових обов'язків службові особи митних органів несуть відповідальність відповідно до вимог чинного законодавства. За вчинені злочини службові особи митних органів притягаються до відповідальності згідно з адміністративним і кримінальним законодавством України.

Поряд з обов'язками, необхідними для забезпечення правової поведінки працівника митних органів у межах його службової посади чи виконання службового доручення, законодавство визнає і права, необхідні для діяльності митних структур та їх працівників. Права співробітників митних органів — це спеціальні службові повноваження, які надаються кожному окремому представникові митної структури для забезпечення успішного виконання ним своїх обов'язків.

Залежно від об'єкта, знарядь праці, прийомів, що використовуються, і завдань, які вирішуються, виникає неповторна своєрідність ситуацій, труднощів і навіть небезпеки, які вимагають від людини певного типу дій, психологічних реакцій. У кожній професії свої моральні «спокуси», моральні «доблесті» і «втрати», виникають певні суперечності, конфлікти, виробляються своєрідні

засоби їх вирішення. До професійної діяльності людина залучається з її суб'єктивним світом почуттів, переживань, устремлінь, способом мислення, моральних оцінок. Серед різноманітних ситуацій у професійних стосунках починають виділятися найбільш типові, які й характеризують відносну самостійність професій, її специфічну моральну атмосферу. А це, у свою чергу, зумовлює специфіку вчинків людей, своєрідність моральних норм їх поведінки.

Отже, як тільки професійні стосунки набули якісної усталеності, це привело до формування особливих моральних настанов, що відповідають характеру і змісту праці, відображають практичну доцільність певних стосунків як між членами професійної групи, так і самої групи з суспільством.

У новий час, з утвердженням буржуазних відносин, як відомо, триває професійний розподіл праці, зберігаються і поглиблюються професійні суперечності. Анархія капіталістичного виробництва, жорстка конкуренція, невпевненість у завтрашньому дні, індивідуалізм у боротьбі за виживання сприяли створенню замкнених кланів, корпоративних груп. Разом з розвитком буржуазного суспільства, подальшого формування професій набуває розвитку й морально-професійна свідомість. Моральний склад людини зумовлювався «кастовістю» професії, що мало вплив на ставлення «професіоналів» до справи, поведінку в повсякденному житті, у суспільстві.

У сучасному суспільстві існуванню подібної моралі в окремих соціальних і професійних групах сприяє розбалансованість ринку і фінансової системи, кризовий стан виробництва, що збільшує спокусу для морально нестійких людей скористатися професійним і службовим становищем для вирішення власних проблем за рахунок оточуючих. На перешкоді цим явищам можуть стати як моральний осуд, так і заходи правового характеру, що покликані зупинити анти-суспільну поведінку людей, котрі керуються у своїй діяльності нормами корпоративної моралі.

Професійна етика, крім того, це прикладна соціально-філософська дисципліна, яка вивчає походження, сутність, специфіку, суспільні функції морально-професійних норм і стосунків, закономірності їх розвитку на різних

історичних етапах. Із цього визначення випливає, що об'єктом вивчення професійної етики є специфічні, морально-професійні норми, стосунки, а також норми, принципи, заповіді пануючої у суспільстві моралі, трансформовані до особливостей того чи іншого виду професійної діяльності, що регулюють поведінку професіоналів при виконанні ними функціональних обов'язків, санкціонованих громадською думою і особистими переконаннями професіоналів.

Морально-професійні кодекси, що стали частковим еквівалентом суспільної моралі, виконують такі соціальні функції:

- пізнавальну, яка реалізується у відображенні об'єктивних процесів суспільно-професійного розподілу праці за конкретних історичних умов;
- регулятивну (забезпечується взаємозв'язок спеціалістів з суспільством; набір специфічних прийомів праці);
- ціннісно-орієнтаційну (даються уявлення про моральний ідеал професіонала, професійні обов'язок, честь, совість, справедливість тощо).

Професійна етика покликана дати теоретичне обґрунтування сутності трансформації загальних норм і принципів моралі до специфічних умов професійної діяльності людей відповідно до уявлень про професійний обов'язок, благо, добро і зло, справедливість, совість, честь та інші моральні цінності.

Слід підкреслити, що професійна етика розвивається на перетині теоретичного, нормативного і прикладного складників (компонентів) етики, її зміст визначається специфічними завданнями конкретного виду професійної діяльності. На теоретичному рівні розглядаються сутність, специфіка морально-професійних відносин, їх місце і роль у житті суспільства, сучасний стан і тенденції розвитку.

Завдання професійної етики в тому, щоб вивчити складний процес віддзеркалення професійних стосунків у моральній свідомості, у морально-професійних нормах, провести чітку межу між морально-професійними явищами і явищами професійної майстерності, вивчити суспільні завдання, цілі

професії і їх значущість у соціальному прогресі, саме цим сприяючи їх успішному виконанню.

Нормативний рівень концентрує в собі вивчення та обґрунтування практичних рекомендацій, конкретних моральних норм. При цьому важливо підкреслити, що професійна етика не створює норм, особливих нормативів для спеціалістів тієї чи іншої професії. У такому разі вона перестає бути наукою, перетворюється на моралізаторство [12, с. 55].

Завдання професійної етики щодо свого об'єкта - морально-професійних стосунків на прикладному рівні полягає у сприянні й втіленні гуманістичних імперативів у специфічні умови професійної діяльності, встановленні меж бажаного, дозволеного і неприпустимого, обґрунтуванні морально-професійного ідеалу та певного зразку, еталону, взірця поведінки, нормативного ідеалу в конкретній сфері професійної діяльності.

Професійна етика далека від дріб'язкової регламентації поведінки людей. Вона своїми рекомендаціями виробляє у працівників здатність до максимальної моральної орієнтації, до встановлення моральних кордонів застосування творчих прийомів, тим самим визначаючи лише основні моральні норми і принципи професійної поведінки. Спосіб же поведінки у кожному окремому випадку визначається самою особистістю, стає справою її морального досвіду, професійного такту.

У професійній етиці можна простежити зв'язок тих чи інших видів діяльності й морально-психологічних якостей, поєднання суспільних інтересів із спрямованістю, інтересами і покликанням окремої особистості. Потреби практики визначають ціль тієї чи іншої професії і вимагають від працівників відповідного профілю необхідної кваліфікації (професіоналізму, компетенції), з одного боку, її етичної підготовки, що передбачає теоретичне освоєння норм і принципів моралі для застосування їх у професійній практиці, — з іншого. Кожна людина в силу обставин життя постійно тією чи іншою мірою втягується у рольове спілкування з різними професіоналами, наприклад, з лікарем, юристом, педагогом тощо. При цьому вона очікує від них не тільки

кваліфікованого виконання їх обов'язків щодо задоволення її потреб, інтересів, а й уважного, увічливого до неї ставлення. Тому професійна етика покликана дати рекомендації професіоналам, посадовим особам, у тому числі й керівникам, щодо моральної складової у виконанні професійних функцій. Внаслідок цього моральна характеристика працівника не може обмежуватися його широкими соціальними позиціями, а за необхідності має поширюватися на його суто професійні властивості, розглядатися завжди під кутом зору стосунків, що формуються у рамках даної професії, її місця і ролі у житті суспільства.

Професійну етику не меншою мірою цікавлять і «антиномії професійних вчинків», які виявляються у конфліктних формах поведінки, і в зв'язку з цим - розкриття засобів розв'язання конфліктів у рамках конкретної професії. На підставі цього вона пропонує практичні рекомендації з урахуванням конкретних історичних умов і суспільних завдань.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що сенс і призначення професійної етики пов'язані з гуманізацією суспільної праці. Закладені в традиційних морально-професійних кодексах, кодексах честі лікаря, юриста, педагога, журналіста та ін., гуманістичні імперативи мають загальнолюдське значення. У наш час, завдяки технічній могутності та ефективності, людина виявляється здатною скоїти (через неухважність, некомпетентність, безвідповідальність) багато зла, внаслідок чого гинуть люди, матеріальні й духовні цінності. Зростає диспропорція між скоєним людиною і її здатністю нести моральну відповідальність. Це стає однією з передумов виникнення морально-професійних чи етичних кодексів широкого кола сучасних професій.

2. Роль, значення та практичне застосування професійної етики у роботі працівників митних органів

Працівник митних органів сучасної України, як носій і реалізатор етичних якостей, виступає як мінімум у трьох якостях:

- як людина взагалі (носій загальнолюдської моралі);
- як працівник сфери державної служби (носій професійної моралі, регламентованої, зокрема, Законом України «Про державну службу», Загальними правилами поведінки державного службовця);
- як працівник митних органів, державний службовець є носієм специфічної професійної моралі, регламентованої низкою нормативних актів, зокрема, Законом України «Про запобігання корупції», Наказом ДФС від 01.12.2016 №979 «Про затвердження Правил етичної поведінки та запобігання корупції в органах ДФС».

Одним із завдань професійної етики є вивчення якостей особистості спеціаліста, що забезпечують найкраще виконання професійних обов'язків. Митник в ідеалі – це людина з високим рівнем моральної, політичної, правової, психологічної та естетичної культури.

Моральна культура працівника митної служби – це характеристика особи з точки зору її морального розвитку, свідомості та поведінки [16, с.279].

Політичній культурі належить важливе місце у професійній діяльності митника, оскільки служба у митних органах стосується таких важливих політичних сфер, як державна і правова. Політична культура – це система знань про політику. Політична культура митника проявляється у реалізації здобутих знань: розумінні закономірностей виникнення конкретних політичних явищ, розумінні суті та призначення цих явищ, умінні прогнозувати політичні явища.

Правова культура – це знання юридичних теорій, чинного законодавства, вміння і навички його реалізовувати, а також дотримання цього законодавства. Ознаки правової культури працівника митного органу: глибокі та міцні знання юридичної теорії – основних юридичних понять, категорій, термінів та закономірностей здійснення митної справи; знання чинного законодавства –

орієнтування у змісті основних законів; навички щодо реалізації законодавства; повага і дотримання чинного законодавства.

Психологічна культура – це рівень володіння психологічними знаннями, навичками і прийомами, в тому числі автотренінгу та саморегуляції, а також розвитку власної волі та професійно-психологічних якостей.

Естетична культура митника – це розуміння митником правил зовнішньої гармонії своєї професійної діяльності та реалізація їх на практиці з метою розв'язання службових завдань.

Охарактеризуємо складові естетичної культури.

Культура мови – це літературна мова, вільне володіння службовою термінологією, відсутність слів-паразитів, уміння вибрати правильний тон у розмові.

Культура зовнішнього вигляду – це суворе дотримання правил носіння форменого одягу, вміння добирати зачіску відповідно до віку, посади, часу.

Культура організації робочого місця – це створення естетичної обстановки діяльності митника, комфортності.

Культура підготовки службових документів – відсутність технічних, структурних порушень, організаційних і пунктуаційних помилок, нерозбірливого рукописного тексту.

Проблема етичного виховання працівників митних органів набуває особливої гостроти в сучасних умовах.

Роль і значення етичного виховання працівників митних органів важливе виходячи із наступних факторів [10, с.88]:

- по - перше – перш за все працівники митних органів мають справу з громадянами, які перетинають митний кордон; предмет їх праці - інші люди; цим вони близькі до представників традиційно поважних професій, тобто праця їх важлива в суспільстві, що вони знаходяться на вістрі складних соціальних відношень;
- по - друге - працівники митних органів - це представники влади, тобто їх професійні дії спрямовані на правову регуляцію людських відношень

на митному кордоні; виконують різні виховні, комунікативні, організаційні та інші функції, реалізація яких вимагає напруження психіки, зібраності в процесі професійної діяльності; цей фактор посилює роль етичних знань, навичок і вмій у професійної діяльності;

- по - третє - нормативність професійної діяльності працівників митних органів, тобто при виконанні своїх професійних обов'язків при здійсненні митного контролю та митного оформлення вони не можуть переступити за рамки закону, використовувати незаконні прийоми; більш того, існує митна етика; також професійна діяльність в нормативному просторі вимагає від нього ініціатора - працівника митного органу величезної напруги і відповідальності.

3. Принципи етики поведінки посадових осіб митної служби: шляхи удосконалення та світовий досвід

Світовий досвід, а також історія міждержавних економічних відносин підтверджують, що однією зі складових митної справи завжди був і залишається морально-етичний аспект стосунків митників з учасниками зовнішньоекономічної діяльності.

Дотримання принципу доброчесності, тобто спрямованості дій кожного державного службовця на захист інтересів держави, є одним із фундаментальних положень Закону України „Про державну службу”.

З цього витікає необхідність повної відмови від приватних інтересів під час здійснення службових повноважень, а також формування у співробітників нетерпимого (абсолютно негативного) ставлення до корупційних проявів.

Посадова особа митної служби зобов'язана поважати честь та гідність будь-якої людини, її ділову репутацію, не проявляти свавілля або байдужість до правомірних вимог громадян, їх об'єднань, а також юридичних осіб, не допускати дискримінації одних осіб шляхом надання іншим непередбачених законодавством пільг або переваг.

Посадова особа митник зобов'язана забезпечувати конфіденційність інформації, що стосується приватного життя, честі й гідності громадян, у тому числі своїх колег, що стала відома їй під час виконання службових обов'язків.

Принцип відповідальності. Посадова особа митник відповідає за дії, вчинені нею особисто, а також за дії, вчинені підлеглими за її вказівкою, та зобов'язана:

- сумлінно виконувати свої службові обов'язки;
- своєчасно і точно виконувати рішення органів державної влади, розпорядження і вказівки своїх керівників;
- відмовлятися від виконання доручень, що суперечать чинному законодавству, інформувати про це свого керівника, а в разі наполягання на його виконанні - повідомити вищу за посадою особу;
- приймати рішення лише у межах своїх повноважень;

- негайно інформувати свого керівника про недостатність ресурсів, навичок чи компетенції для виконання дорученої роботи;
- при виявленні помилок у своїй роботі, у роботі своїх підлеглих або колег, негайно вживати заходів щодо їх виправлення;
- відповідати за рішення, ухвалені колегіально.

Посадова особа митник повинна постійно поліпшувати стан відповідності своїх знань, умінь і навичок функціям та завданням займаної посади, підвищувати свій інтелектуальний та культурний рівень за освітньо-професійними програмами та шляхом самоосвіти.

Принцип справедливості та неупередженості. Посадова особа митної служби зобов'язана діяти у загальнонаціональних інтересах та не повинна використовувати своє службове становище в інтересах окремих осіб за рахунок інтересів інших осіб.

Посадова особа митник повинна розглядати конфлікт між інтересами різних осіб неупереджено та виключно з позиції законних прав, загальноприйнятих у суспільстві уявлень про справедливість та моральні цінності.

Посадова особа митник не повинна надавати привілеїв чи застосовувати обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками.

У 2018-му році Мінфін та Державна фіскальна служба займуться розробкою та впровадженням кодексу поведінки для вищого керівництва митної адміністрації, а також етичного кодексу митної організації.

Такі завдання на них буде покладено відповідно до проекту плану реформування митниці, частини якого продовжує публікувати Мінфін, – інформує сайт відомства.

Передбачається, що на дотримання правил митної етики буде розроблено стандарти роботи, відповідні інструменти та процедури (стандарти поведінки, форма одягу, робоча практика, робота з громадськістю), якими встановлюється

рівень надання послуг, що очікується суспільством від митної адміністрації. Моніторинг дотримання відповідних стандартів буде здійснюватися на постійній основі. У планах також проведення регулярних перевірок та запровадження механізмів, які дозволять громадськості повідомляти про можливі порушення правил митної етики.

Кандидатів на посади у митниці перевірятимуть на предмет їх відповідності критеріям, розробленим для етичних стандартів, а також прихильності й відданості принципам верховенства права й демократії.

Принцип лояльності. Визначаючи головною метою діяльності митників - служіння народу України та захист економічних інтересів, посадова особа митної служби зобов'язана:

- свідомо, добровільно дотримуватись установлених державою, окремими її органами й установами правил, норм та приписів;
- проявляти відданість, повагу і коректність до держави, усіх державних і громадських інститутів;
- підтримувати позитивний імідж митника, постійно сприяти зміцненню її авторитету;
- утримуватись від публічних висловлювань, міркувань, оцінок та будь-яким іншим способом висловлювати свою думку, якщо вона принципово відрізняється від політики органів державної влади в цілому та політики митного органу, який вона представляє як посадова особа.

Принцип лояльності стосується відношення посадової особи митника до усіх гілок державної влади, усіх державних органів та державних службовців.

Посадова особа митник не може брати участь у страйках та вчиняти інші дії, що перешкоджають нормальному функціонуванню органів державної влади.

Морально-етичним обов'язком посадової особи митника у випадку її принципової незгоди з політикою, яку проводить держава або конкретний митний орган, посадовою особою якого вона являється, є звільнення зі служби.

Принцип публічності та відкритості. Морально-етичним обов'язком посадової особи митної служби є відкритість для суспільства її службової діяльності, забезпечення доступності інформації про діяльність свого митного органу в обсягах та порядку, встановлених законодавством України.

Посадова особа митної служби повинна сприяти публічності та відкритості у діяльності митної служби та зобов'язана:

- вимагати надання повної та достовірної інформації, яка стосується вирішення питань, що належать до її компетенції;
- пояснювати та обґрунтовувати свої рішення та (або) дії у порядку, встановленому правовими актами;
- надавати необхідну інформацію колегам, іншим державним службовцям та громадськості у порядку та за умов, передбачених законодавством України;

Принцип політичної нейтральності. Посадова особа митник повинна дотримуватись у своїй поведінці політичної нейтральності та зобов'язана:

- незалежно від своїх власних політичних поглядів сумлінно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог законодавства України;
- не підписувати будь-які політичні або ідеологічні документи;
- не брати участь як посадова особа в будь-яких політичних акціях;
- не використовувати своє посадове становище в інтересах політичних партій, інших громадських організацій;
- не використовувати своє посадове становище для передвиборчої агітації на свою користь або на користь інших кандидатів, політичних партій, виборчих блоків.

Морально-етичним обов'язком посадової особи митника є виключення будь-якого впливу політичних партій або інших об'єднань громадян на виконання нею своїх службових обов'язків та на рішення, які вона приймає.

Посадова особа митник не повинен використовувати матеріальні, адміністративні та інші ресурси митного органу для досягнення будь-яких політичних цілей.

Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або дарунка (пожертви), незважаючи на особисті інтереси, невідкладно вживають таких заходів [17, с.43]:

- 1) відмовляються від пропозиції;
- 2) за можливості ідентифікують особу, яка зробила пропозицію;
- 3) залучають свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа колег по роботі.

Забороняється приймати неправомірну вигоду або дарунок (пожертву) для використання в подальшому як доказу.

Якщо особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, виявила у своєму службовому приміщенні чи передану в інший спосіб неправомірну вигоду або дарунок (пожертву), вона зобов'язана невідкладно, але не пізніше одного робочого дня, письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника.

Про виявлення неправомірної вигоди або дарунка (пожертви) складається акт, який підписується особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, яка виявила неправомірну вигоду або дарунок (пожертву), та його безпосереднім керівником.

У разі якщо неправомірну вигоду або дарунок (пожертву) виявляє особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, яка є керівником, акт про виявлення неправомірної вигоди або дарунка (пожертви) підписує ця особа та особа, яка обіймає посаду заступника керівника цього органу.

Предмети неправомірної вигоди, дарунки (пожертви) зберігаються в органі до їх передачі відповідним органам.

Відповідно до Концепції реформування діяльності митної служби України «Обличчям до людей» від 29 жовтня 2010 року «Митники повинні служити народу України чесно, неупереджено, справедливо, надійно, люб'язно й професійно».

Які негативні якості не допускаються для посадових осіб митних органів?

ЕТИЧНІ ВИМОГИ ДО ПОСАДОВИХ ОСІБ МИТНИХ ОРГАНІВ	
«+»	«-»
1. Чесність і правдивість	1. Надмірна самовпевненість
2. Скромність	2. Нетерпимість у ставленні до товаришів, підлеглих і відвідувачів
3. Доброзичливість	3. Лицемірство
4. Чуйність	4. Обман
5. Людяність, совість	5. Чванство
6. Щирість	6. Зарозумілість
7. Моральна самооцінка, самокритичність, визнання і виправлення допущених помилок	7. Честолобство
8. Вимогливість	8. Марнославство
9. Доступність	9. Підлабузництво
10. Уміння слухати	10. Лестоці
11. Коректність, об'єктивність	11. Непомірне вихвалання
12. Авторитет	
13. Уважність	

Перше практичне питання, яке постає перед урядовим офісом митної реформи: з чого починати митну реформу і як її здійснити, щоб структурована система стала якісно іншою, але при цьому зміни встояли і безперервно працювали. Всебічне вивчення ситуації приводить до висновку, що насамперед необхідно повністю перезавантажити службу внутрішньої безпеки Державної фіскальної служби.

Реформа почнеться з перезавантаження митного напрямку діяльності служби внутрішньої безпеки. Природно, що інститутом, покликаним виконати завдання боротьби з корупцією в митних органах та й у всій системі ДФС, повинна бути саме її служба внутрішньої безпеки. Не викликає сумнівів, що за ефективною внутрішньою роботою по забезпеченню правопорядку проблема корупції була би значно менш відчутною, а боротьба із нею — більш помітною.

Цей висновок тільки виглядає очевидним і простим — реалізувати його на практиці надзвичайно складно. Але це єдиний спосіб забезпечити майбутню митну реформу і дійсно змінити стандарти роботи митниці, зробивши їх зрозумілими та прозорими. І команда, яка взялася за реформу, це усвідомлює.

Уже розроблено концепцію нової служби, в якій враховано поради міжнародних фахівців зі світовим досвідом. Мета — створення всередині Державної фіскальної служби нової паралельної вертикалі, яка здійснюватиме антикорупційний контроль її роботи, регулярно надаючи звіти керівництву ДФС і Міністерству фінансів, співпрацюючи з НАБУ та іншими антикорупційними органами. До нової структури мають увійти фахівці у сфері правозахисної діяльності, слідчої роботи, інформаційних технологій і спеціалісти-психологи. При цьому особливу увагу буде приділено їхнім професійним навичками і розробці чітких процедур їхньої роботи.

Було обрано таку модель для реформування внутрішньої безпеки, яка передбачатиме формування нового управління з нової сторінки та масовий прийом на роботу нових співробітників. Конкурсний набір до цієї структури, в тому числі на керівні посади, буде оголошено до кінця цього року, а почне працювати нова служба в перші місяці 2018-го.

Відбір кандидатів буде прозорим і публічним, а кадрові рішення прийматимуться на підставі фахових навичок кандидатів та їхньої добропорядності. На всіх етапах цього процесу буде залучено провідних міжнародних фахівців у сфері організації служб внутрішнього контролю. Таким чином, у системі внутрішньої безпеки ДФС працюватимуть нові, ретельно перевірені співробітники, які матимуть належну підготовку та повноцінні повноваження для перевірки працівників митних органів, причетних до корупції та інших неправомірних дій.

Зрештою, працівники на кожному рівні мають зрозуміти, що корупція призведе до наслідків. Моделі підготовки та просування по службі у новій внутрішній безпеці стануть базою створення та впровадження нових стандартів

і культури поведінки, яка підтримує професійну етику та запобігає корупційній діяльності.

Водночас зрозуміло, що новий персонал і структура — це хоч і добре, але мало. Зрештою, потужна система може поглинути її, а “агенти змін” поступово перетворяться на тих, з ким вони повинні боротися, або залишать роботу. Тому в основі діяльності нової служби буде найбільш ретельно виписано процедури нагляду і контролю, які запустять механізми та змусять службу самоочищатися. Простіше кажучи, службовцям митної системи має бути вигідніше та простіше дотримуватися етичних норм, ніж ігнорувати їх, а антикорупційна аналітика та притягнення до відповідальності будуть більш системними.

Усередині структури потрібно розробити та опублікувати документ, де буде чітко зазначено, яким є покарання за корупцію та неетичну поведінку — від доган та тимчасового відсторонення від виконання обов’язків до штрафів і звільнення. Усі ці санкції повинні відповідати скоєному правопорушенню та однаково застосовуватися до всіх працівників, незалежно від їх рангу, посади чи переваги в професійній вертикалі. При цьому порушення, їхні докази та застосовані заходи мають документуватися й оприлюднюватися. Кожен співробітник повинен знати, що за неетичну поведінку настане покарання, і що ця система регламентована, прозора та діє. Насамперед реформований апарат внутрішньої безпеки повинен миттєво починати розслідування випадків корупції та демонстративно звітувати про результати. А громадяни та бізнес повинні одержати у розпорядження надійний і безпечний механізм, завдяки якому можна було б повідомляти про факти здирництва, хабарництва, навмисних зволікань тощо.

Ще одним важливим напрямом діяльності нової служби внутрішньої безпеки буде виявлення фактів корупції у суміжних органах влади, які мають стосунок до митної системи. В такому разі нова служба співпрацюватиме із іншими правоохоронними органами та ініціюватиме відповідні розслідування. Не слід забувати і про основу будь яких органів влади — самих працівників митниці, які бажають працювати відповідно до закону. На митниці є багато

справжніх фахівців, які пишаються своєю роботою і готові прийняти антикорупційну модель. Такі працівники повинні бути забезпечені надійним каналом, яким можна було б повідомляти про факти корупції, що стали відомі їм під час виконання їхньої роботи, не побоюючись її втратити. Також внутрішня безпека повинна захищати митників від протиправного тиску, до якого часто вдаються ті, хто порушує закон.

Юристи із системи внутрішньої безпеки будуть виступати захисниками митного інспектора в судах у спорах про професійну відповідальність, а також забезпечуватимуть правову підтримку під час контактування митних інспекторів із іншими правоохоронними органами і чиновниками та під час контакту із особами, обвинуваченими у порушеннях митних правил. Саме відстоювання правопорядку буде основним завданням нової служби.

Найкращі принципи і стандарти Європейського Союзу в галузі митної справи зосереджено в Митних прототипах (Customs Blueprints) комплексі заходів практичного характеру, розроблених європейськими митними експертами. Це своєрідні стандарти, у порівнянні з якими можна оцінювати недоліки функціонування митних адміністрацій і вносити відповідні зміни до стратегії їх діяльності. Одним із 22 напрямів Митних прототипів є митний пост-аудит, який передбачає сприяння розвитку міжнародної торгівлі шляхом встановлення балансу між спрощенням торговельних процедур, з одного боку, і забезпечення ефективного митного контролю та безпеки – з іншого.

У країнах — членах ЄС завдяки автоматизації процесів митного оформлення 63% митних декларацій оформляються менш ніж за 5 хвилин, і 28% декларацій — від 5 хвилин до 1 години.

На пострадянському просторі також тривають реформи з автоматизації митних процедур. У 2016 році в Білорусі почали експеримент з оформлення експорту товарів виключно в автоматичному режимі, без будь якого втручання людини. В результаті, середній час на митне оформлення експорту скоротився до 5 хвилин.

Схожим шляхом пішли і російські митні органи. У 2015 році там спочатку була запроваджена автоматична реєстрація митних декларацій, а зараз у тестовому режимі запроваджується автоматизований випуск товарів (в основному при експорті). За результатами 2016 року в Росії близько 50% декларацій реєструються у автоматичному режимі, і близько 5% товарів автоматично випускаються без участі митних інспекторів.

У деяких країнах, що розвиваються, можливість автоматичного митного оформлення реалізована за принципом "мовчазної згоди". Наприклад, у Маврикії, якщо протягом 30 хвилин після прийняття митної декларації до оформлення митник не проводить жодних перевірочних заходів — митне оформлення завершує комп'ютер в автоматичному режимі.

Висновки

Можна стверджувати, що кожна трудова діяльність (незалежно від професії) базується на моральній системі суспільства. Відповідно до професіоналів, які займаються такою діяльністю, суспільство висуває не тільки вимоги загальної моралі (що стосуються будь-якої людини незалежно від професії), але і специфічні моральні вимоги. Більше того, моральність представника такої професії буде показником рівня професійності. Найвища суспільна й особистісна цінність моралі полягає в її загально-людяності, бо ідеал моралі підноситься над вузько-класовими, вузькопрофесійними інтересами. Людське сумління за всіх етнокультурних, групових та інших специфікацій єдине, і моральний рівень людини не може визначатися її професією, так само, як національним походженням чи класовою належністю.

Професійна мораль є невід'ємною часткою моралі загальнолюдської, існує в її рамках і формується на її основі. Професійна етика - система конкретизованих моральних норм і принципів з урахуванням особливостей тієї чи іншої професійної діяльності людей. Професійна діяльність, об'єктом якої стають живі люди, утворює складну систему взаємо-перехідних, взаємозумовлених моральних стосунків. До цієї системи належить перш за все: ставлення спеціалістів до об'єкта праці; стосунки спеціаліста з колегами; ставлення спеціаліста до суспільства. Недостатньо враховується необхідність освоєння не лише професійно-етичних проблем, але й нормативної етики, ділового етикету, етики

і моралі професійної діяльності працівників митних органів. Етично вихованим є працівник митного органу, якщо його дії узгоджуються з вимогами етики, її нормами та цінностями. А також працівник митного органу сумлінно виконує свій професійний обов'язок, з повагою ставиться до інших працівників та громадян, які перетинають митний кордон, дотримується правил порядності.

Формування майбутнього професіонала митника починається у вищому навчальному закладі, головна мета якого виходить далеко за межі підготовки фахівця, що володіє митним законодавством та засобами його практичного застосування. Вона полягає у забезпеченні пріоритетності розвитку особистості; вихованні високих моральних якостей; підготовці фахівця, здатного професійно втілювати митну політику, тобто впроваджувати науково обґрунтовану систему цілей, пріоритетів, засобів підвищення ефективності митної діяльності; у формуванні людини, здатної усвідомити місце, роль, завдання цієї політики.

Проблема етичного виховання митних органів набуває особливої гостроти в сучасних умовах. З одного боку, складна соціально-економічна ситуація в Україні, вплив на її формування дестабілізуючих факторів, посилення соціальної напруги у професійному середовищі значно ускладнюють вирішення професійних завдань працівниками митних органів.

Поведінка працівників митних органів при виконанні професійних обов'язків, в побуті, в громадських місцях є вірний критерій їх морально-етичного складу, духовного багатства або, навпаки, бездуховності; етична культура працівників митних органів вкрай необхідна при застосуванні в професійної діяльності таких важливих категорій, тобто досягнення: гармонії у пізнанні професійного явища; професійного спілкування; гармонії у прийнятому професійному рішенні. Етична вихованість працівника митного органу - це перш за все людяність, це здібність бути серед людей людиною, це внутрішня інтелігентність, повага до іншого. Отже, мораль, етика, моральна свідомість, моральна діяльність, спілкування мають свої закони, котрі потрібно знати. Існують непорушні категорії, на яких базується митний етикет, це -

обов'язок, відповідальність, справедливість, честь, гідність, совість які необхідні кожному працівнику митного органу.

Список використаної літератури

1. <http://sfs.gov.ua/> Державна Фіскальна служба України.
2. kompmp.rada.gov.ua/ Комітет з питань податкової та митної політики
3. Вербівський Д. С. Деякі аспекти становлення професійної етики. //Вісник Житомирського державного університету №49 2010.
4. Етика та етикет митника /За ред. Войцещука А.Д. – К., 2006. – 276 с.
5. Закон України «Про Державну службу» від 10.12.2015 №889-VIII.
6. Красникова Е.А. Этика и психология профессиональной деятельности: Учебник. – М.: ФОРУМ; ИНФРА-М, 2013.- 208 с.
7. Максим'як В., М. Нинюк. Професійна етика державних службовців.//Вісник державної служби України, №2 2003. с. С-13
8. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб від 23.07.1996 р.
9. Наказ ДФС від 01.12.2016 №979 «Про затвердження Правил етичної поведінки та запобігання корупції в органах ДФС».
10. Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства фінансів України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Головного управління державної служби України від 05.07.2015 р. N 330/151/809/434/146 «Про затвердження Кодексу поведінки працівників, до функціональних обов'язків яких належить здійснення управління кордонами»
11. Невелєв О.М. Етика та етикет у зовнішньоекономічній діяльності: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К: Центр учбової літератури, 2011. – 168с.
12. Ришард Боровецький. Реструктуризація як фактор успіху підприємства в добу глобалізації – Тернопіль: ТІСІТ, 2007 – 69 с.
13. Романенко Г.В.. Служба в митних органах України як вид спеціалізованої державної служби: принципи правового та морально-етичного характеру.//Митна справа №2(68)'2015.- С. 55-57

14. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння та впровадження. – К. - 2015. - 48 с. // www.un.org.ua/ua

15. Статінова, Н. П. Етика бізнесу: Навчальний посібник . - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. - 280 с

16. Стельмащук А.М. Підвищення ролі митної політики в системі захисту внутрішнього ринку / А. М. Стельмащук // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – №6. – 2014. – С.279–286.

17. Стоян Т.А. Діловий етикет: моральні цінності і культура поведінки бізнесмена: Навчальний посібник. – К: Центр навчальної літератури, 2004. – 232с.

18. Суворкін В.А. Україна – СОТ – ЄС: перепони до інтеграції // Митна справа. – 2012. - № 2. – С. 43 – 49.

19. Філатов В.В. Напрямки сучасної митної політики України / В.В. Філатов // Митна справа. – 2016. – №4 (64). – С. 24–30.